

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Deres ref. 17/4890 - HBK

Oslo, 10. 10. 2017

MiRA-Senterets høringsuttalelse vedrørende endringer i utlendingsforskriften - utvidelse av asylsøkeres adgang til arbeid og praksisopplæring

MiRA-Senteret takker Justis- og beredskapsdepartementet for muligheten til å komme med høringsuttalelse i forbindelse med høringsforslaget, datert 22.08.2017 – endringer i utlendingsforskriften - utvidelse av asylsøkeres adgang til arbeid og praksisopplæring.

MiRA-Senteret er et ressurscenter for kvinner med minoritetsbakgrunn med over 25 års erfaring med spørsmål knyttet til likestilling og juridiske rettigheter for kvinner og unge jenter med minoritetsbakgrunn i Norge. Gjennom juridisk bistand, informasjons- og nettverksarbeid, kursvirksomhet, politisk deltakelse og kulturelle og sosiale aktiviteter søker vi å bedre minoritetskvinnens levekår i Norge. Senteret er partipolitisk nøytralt og har ingen tilknytning til bestemte religiøse eller etniske grupper.

Forslaget innebærer at det etableres en ny § 1-1 b som regulerer adgangen til frivillig, vederlags-fritt arbeid og praksisopplæring for personer som har søkt beskyttelse (asyl) i Norge. Bestemmelsen åpner for at asylsøkere som deltar i et integrerings-fremmende program i regi av Utlendingsdirektoratet (UDI) eller asylmottaket hvor de bor, i tillegg til å kunne utføre frivillig arbeid som nevnt i utlf. § 1-1 A også kan ha praksis i offentlig og privat virksomhet. Det åpnes videre for at denne gruppen asylsøkere vederlagsfritt kan utføre enkelte arbeidsoppgaver i mottaket, selv om oppgaven(e) normalt utføres av lønnet arbeidskraft. Det foreslås også en endring i utlf. § 17-24 som åpner for at det kan gjøres unntak fra vilkåret om at søkeren må ha dokumentert identitet for å kunne få midlertidig arbeidstillatelse.

Bakgrunn for forslaget:

Departementets argumenter for lovendringen begrunnes i hovedsak at det er viktig for samfunnet og opprettholdelsen av den norske velferdsmodellen at innvandrere med

fluktbakgrunn kommer raskt i arbeid og ikke blir stående utenfor arbeidslivet. Lange mottaksopphold uten målrettede aktiviteter kan føre til passivitet og gjøre det vanskeligere å komme i arbeid og forsørge seg selv. Departementet mener at ved å utvide adgangen til å utøve arbeid vil flere asylsøkere kunne få en meningsfull hverdag og opparbeide seg verdifull kompetanse, noe som igjen vil kunne bidra til bedre psykisk helse, større deltakelse i arbeidslivet og bedre integrering. MiRA-Senteret er enig i at aktivisering av asylsøkere er viktig, men vi er veldig skeptisk til at dette skal legges opp som en praksisopplæring og vil i det følgende påpeke flere grunner til at vi mener en ordning uten lønnskompensasjon hverken vil gagne integreringsprosessen og det norske samfunn, men kan heller i verste tilfelle bli en direkte utnyttelse av asylsøkere som gratis arbeidskraft.

Praksisopplæring- ingen reell vei inn i arbeidslivet

Departementet foreslår å åpne for at asylsøkere som deltar i et integreringsfremmende program i regi av UDI eller mottaket kan delta i praksisopplæring – både i offentlig og privat sektor og argumenterer med at en praksisopplæring i mange tilfeller vil være en bedre og mer realistisk inngang til arbeidslivet enn et ordinært arbeidsforhold. At praksisopplæring er en mer *realistisk* inngang til arbeidslivet enn et ordinært arbeidsforhold er helt riktig, det er så *realistisk* at dagens praksisopplærings-ordning beholder flere av kvinnene MiRA-Senteret er i kontakt med opp til 8 år i ordningen. Derfor mener MiRA-Senteret at når man i samme setning snakker om at praksisopplæring er en realistisk *inngang til arbeidslivet* sier noe som har lite sammenheng med hva virkeligheten for disse menneskene er.

Det å uttale seg om viktige politiske temaer gjennom høringer er en viktig del av MiRA-Senterets arbeid. Vi ser på dette arbeidet som deltakende demokrati og arrangerer derfor workshop for minoritetskvinner der vi diskuterer høringsforslag som er relevante for dem. Tirsdag 3.10 arrangerte MiRA-Senteret workshop med utgangspunkt i dette høringsforslaget og departementets andre høringsforslag, med nesten samme høringsfrist om hevet krav om botid for statsborgerskap fra syv til ti år. De mange engasjerte kvinnene som deltok på workshopen diskuterte hvilke alvorlige konsekvenser forslagene kan få for innvandrere- og flyktningskvinner- og barn.

Deltagere på workshopen var svært kritiske til at praksisopplæringen skal utvides. Flere av kvinnene pekte på at det først må gjøres noe med de store strukturelle barrierene i arbeidslivet slik at flere har en reell mulighet til å få seg jobb. En av kvinnene som deltok på workshopen presiserte at «*problemet er at praksisopplæring ikke fører til jobb og at opplæringen man får*

ikke bygger videre på det jeg kan allerede. Hvem er det som har mulighet til å jobbe gratis i mange år?».

Vi mener at departementet fremstiller utlendingers arbeidstilknytning som en viljesak fra arbeidssøkerens side. Kvinnene selv forteller om diskriminering på bakgrunn av kjønn, etnisitet og religion. Noe som får alvorlige konsekvenser som begrenser kvinnenes reelle mulighet til deltagelse i arbeidslivet på like premisser som den øvrige befolkningen hva gjelder lønn, rettigheter og type arbeid. MiRA-Senteret mener at departementet må arbeide for å endre disse strukturelle barrierene som gjør det umulig for mange flyktninger og innvandrere å få seg jobb i det norske samfunn. MiRA-Senteret er derfor meget kritiske til at man skal åpne opp en ordning som åpenbart ikke fungerer til enda flere.

MiRA-Senterets erfaring er at praksisopplæring i mange tilfeller absolutt ikke fører til arbeid og bedre integrering, men heller hemmer individers videre utvikling av kompetanse som de allerede besitter. Mange asylsøkere har massevis av kompetanse, utdanning og erfaring som det er viktig at blir sett, brukt og videreutviklet når de kommer til Norge. Kan en slik individuell oppfølging være en del av praksisopplæringen er dette flott, men vi er bekymret for at den foreslåtte endringen vil fortsette i samme spor som dagens praksisopplæring.

Arbeid uten ordinærlønn er demotiverende

I høringsbrevet argumenterer departementet med at terskelen for arbeidsgivere ofte vil være lavere for å tilby en praksisplass fremfor et ordinært ansettelsesforhold. Så klart vil det det! Praksisopplæring er jo gratis arbeidskraft. Og slik praksisopplæringen er ordnet i dag er det slavearbeid.

Det er ingen tvil om at det vil være attraktivt for mange arbeidsgivere å benytte gratis arbeidskraft fremfor lønnet dersom det åpnes for dette. At dette er en reell problematikk som hindrer mange minoritetskvinner i å få arbeid får vi stadig bekreftet gjennom vårt rådgivningsarbeid ved Senteret. Kvinner forteller stadig om de strukturelle hindringene de møter når de skal bevege seg fra praksis over i ordinært arbeid med lønnskompensasjon. Strukturelle hindringer i denne sammenheng kan blant annet være knyttet til negative holdninger om minoriteter, blant arbeidsgivere som kan hindre ansettelse av innvandrere- og flyktninger (Rogstad og Midtbøen 2012). I stedet for å bli tilbudt arbeid etter vel gjennomført praksisopplæring opplever mange at arbeidsgiver stadig prøver ulike metoder for å beholde

dem i praksisopplæringen, og når dagen kommer der NAV sier at arbeidsgiver ikke vil få kompensasjon lenger, kastes kvinnen på dør og erstattes av en ny praksiskandidat. Dette opplever mange kvinner igjen og igjen.

MiRA-Senteret mener at arbeid uten lønnskompensasjon er slavearbeid. Dagens praksisopplærings-ordning utnytter og diskriminerer mennesker og myndighetene er fraværende med tanke på å føre kontroll med formidlingen og arbeidet som utføres for å hindre misbruk fra arbeidsgivernes side. Vi mener at man ved å åpne opp for at asylsøkere også kan delta i praksisopplæring kun vil bidra til at enda flere mennesker blir utnyttet og diskriminert.

En oppsummering av MiRA-Senterets anbefalinger:

- MiRA-Senteret fraråder departementet å gjennomføre den foreslåtte lovendringen. Vi mener aktivisering og kompetansefremming for asylsøkere er viktig, men vi mener at og åpne opp dagens praksisopplærings-ordning for enda fler kun vil bidra til enda høyere grad av utnytting og diskriminering enn vi ser i dag.
- MiRA-Senteret mener at asylsøkere og andre innvandrere må få ordinær lønn for arbeidet de utfører. Gratis arbeidskraft er demotiverende og vil hemme integrering, ikke fremme.
- Alle asylsøkere skal behandles på individuelt grunnlag, også når det gjelder kompetanseheving. Det skal sikres at kompetanseheving skjer så tidlig som mulig i integreringsprosessen, men dette skal foregå på riktige premisser som videreutvikler hver enkelt asylsøkers ressurser.

MiRA-Senteret takker for muligheten til å komme med høringsuttalelse vedrørende endringer i utlendingsforskriften – utvidelse av asylsøkeres adgang til arbeid og praksisopplæring, og håper at våre anbefalinger blir tatt i betraktning.

Med vennlig hilsen

MiRA-Senteret

Fakhra Salimi

Leder

Anne Berit Sødal

Administrasjonsansvarlig